

ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГТЫҢ КӘСІБИ ҚАЛЫПТАСУЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Мырзахметова А. А., «Педагогика және психология» мамандығы 2 курс магистранты

Ғылыми жетекшісі: Наубаева Х.Т., п.ғ.д.

«Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университеті» КЕ АҚ, Талдықорған қ.

E-mail: m.a.ainur@mail.ru

Мақалада болашақ педагог-психологтардың тұлғалық-кәсіби даму мәселесі қарастырылады. Отандық және шетелдік ғалымдардың кәсіби дайындық пен адамның кәсіби дамуының арақатынасы мәселелеріне теориялық көзқарастары баяндалады. Жалпы және психологиялық-педагогикалық қызмет саласындағы кәсіби қалыптасу процесінің мәні туралы мәселе қаралады. Жоғары оқу орнында қазіргі заманғы білім беру жүйесін жаңғыртудың орындылығы, ЖОО-да білім беру процесін ұйымдастырудың әдіснамалық базасы ретінде өзекті құзыреттілік тәсілге көшудің негізділігі дәлелденген. Жоғары мектепте білім беру кеңістігін дамыту кезінде кәсіпқойлықты дамытуға және, ең бастысы, әлеуметтік маңызды жеке қасиеттерді дамытуға назар аудару қажеттілігі атап өтіледі. Кәсіпқойлық тұжырымдамасындағы маңызды компонент ретінде маманның жеке компонентінің көлемін талдауға ерекше назар аударылады. Болашақ педагог-психологтың кәсіби дамуын жобалау кезінде психологиялық-педагогикалық жағдайларды ескерудің орындылығы дәлелденеді.

Тірек сөздер: педагог-психолог, кәсіби қасиеттер, ЖОО, тұлғалық даму, кәсіби даму.

В статье рассматривается проблема личностно-профессионального развития будущих педагогов-психологов. Излагаются теоретические взгляды отечественных и зарубежных ученых на проблемы соотношения профессиональной подготовки и профессионального развития человека. Рассматривается вопрос о сущности процесса профессионального становления в сфере общей и психолого-педагогической деятельности. Доказана целесообразность модернизации современной системы образования в вузе, обоснованность перехода к актуальному компетентностному подходу как методологической базе организации образовательного процесса в вузе. При развитии образовательного пространства в Высшей школе подчеркивается необходимость уделять внимание развитию профессионализма и, главное, развитию социально значимых личностных качеств. Особое внимание уделяется анализу объема личностного компонента специалиста как важнейшего компонента в концепции профессионализма. Обоснована целесообразность учета психолого-педагогических условий при проектировании развития будущего педагога-психолога.

Ключевые слова: педагог-психолог, профессиональные качества, ВУЗ, личностное развитие, профессиональное развитие.

The article deals with the problem of personal and professional development of future teachers-psychologists. The theoretical views of domestic and foreign scientists on the problems of the correlation of professional training and professional development of a person are presented. The question of the essence of the process of professional formation in the field of general and psychological-pedagogical activity is considered. The expediency of modernizing the modern education system at the university, the validity of the transition to an actual competence-based approach as a methodological basis for the organization of the educational process at the university is proved. When developing the educational space in Higher Education, the need to pay attention to the development of professionalism and, most importantly, the development of socially

significant personal qualities is emphasized. Special attention is paid to the analysis of the volume of the personal component of a specialist as the most important component in the concept of professionalism. The expediency of taking into account psychological and pedagogical conditions when designing the development of a future teacher-psychologist is substantiated.

Keywords: teacher-psychologist, professional qualities, university, personal development, professional development.

Қазіргі заманғы білім беру парадигмасын жаңғырту жоғары оқу орындарында білім алушылардың кәсіби қалыптасуы үшін барынша тиімді жағдайлар жасауды көздейді. Бүгінгі таңда әлемде, атап айтқанда біздің елімізде болып жатқан экономикалық және әлеуметтік-мәдени өзгерістер қазіргі заманғы университет түлектерінің кәсіби деңгейіне қойылатын талаптардың едәуір артуын анықтайды. Оқытудың тиісті бағыты бойынша жоғары білімнің мемлекеттік білім беру стандартындағы мемлекет университетте оқу процесінде студенттер арасында қалыптасуы керек әмбебап және жалпы кәсіптік құзыреттердің көлемін реттейді.

Мәселен, «Қазақстан-2050» атты ұзақ мерзімді стратегиясында білім беру мәселесіне қатысты біраз пікірлер айтылған. Жолдауда еліміздің ұзақ мерзімді дамуындағы негізгі басымдықтарды бірі ретінде жоғары білім беру саласы қарастырылған. Бұл маңызды құжатта ұсыныс ретінде 2050 жылға дейін әлемдегі дамыған 30 мемлекеттің қатарына енуі үшін жеке және мемлекеттік білім беру мекемелері ұсынатын оқыту қызметтерінің арасындағы алшақтыққа жол беруге болмауы қажеттігі, білім беру жүйесі жалпы ұлттық күйінде қалуға тиіс екені ерекше аталған. Болашақта педагог-психологтар жаңа заманның білім алушылары мен оқушыларына тәлім-тәрбие беруде оқушылардың өмір тәжірбиесіне сүйеніп, пән аралық байланысты пайдаланып, тәлім-тәрбиені әр саладан, соның ішінде экономикалық-әлеуметтік білім мен тәрбиеден алып, бәсекеге қабілетті ұрпақты қалыптастыруы қажет. Ол үшін жалпы білім беруді 12 жылдыққа көшіру, бейіндік мектептер ашу, оқушыларға білім беруде олардың өмірлік тәжірбиесін ескеру, пәнаралық байланысты нығайту, сол арқылы оқушыларға әлеуметтік-экономикалық тәлім-тәрбие беру, соған лайықты жаңа тұрпатты педагог-психолог ұстаздар даярлау қажет екендігіні Қазақстан-2050 стратегиясында егжей-тегжей көрсетілген.

Әсіресе магистратура біліктілігіне баса назар аудару қажеттілігі жоғарыда аталған стратегияларда да, маңызы жоғары дөңгелек үстелдерде де көптеп талқыланады. Әсіресе педагог-психолог магистрант-түлектер жүйелі және сыни ойлауға, жобаларды әзірлеу мен іске асыруға, командалық жұмыс пен көшбасшылыққа, коммуникацияға, мәдениетаралық өзара іс-қимылға, өзін-өзі ұйымдастыру мен өзін-өзі дамытуға (оның ішінде денсаулық сақтау) қатысты әмбебап құзыреттерді, сондай-ақ кәсіби қызметтің құқықтық және этикалық негіздерін білуді, негізгі және қосымша білім беру бағдарламаларын әзірлеуді, білім алушылардың бірлескен және жеке оқу мен тәрбие қызметін көздейтін жалпы кәсіби құзыреттерді қалыптастыруы тиіс екендігі айтылады. Тәрбиелік білім беру ортасын құру, білім беру нәтижелерін қалыптастыруды бақылау және бағалау, кәсіби қызметтегі психологиялық-педагогикалық технологиялар, білім беру қатынастарына қатысушылармен өзара әрекеттесу, педагогикалық қызметтің ғылыми негіздерін ұғыну – осының барлығы-дерлік магистратура бағдарламасында қамтылуы тиіс. Өйткені болашақ педагог-психологтарда қалыптастырылуы тиіс жоғарыда көрсетілген әмбебап және жалпы кәсіптік құзыреттердің мазмұнын талдау қазіргі қоғамға кәсіби қызметті сәтті жүзеге асыру және кәсіби қоғамдастықта да, жалпы қоғамда да тиімді бейімделу үшін қажетті мамандар қажет деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Сондықтан жаңа бағдарламалық стандарттардың мазмұны жалпы мәдени құзыреттерден әмбебап құзыреттілікке ауыстырылуы керек. Әмбебап және жан-жақты құзыреттілік қазіргі заманғы жоғары білім беру жүйесінің стратегиялық бағытын дамытатын болады, болашақ маманның көптеген, тіпті әртүрлі міндеттерін шешуге қабілетті мобильді бағдарламарды дайындауға бағытталатын болады [1, 681 б.].

Педагог-психологтардың кәсіби қалыптасуы үшін Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына сәйкес, оқыту бағытының педагог-психолог түлектері келесі міндеттерді сәтті шешуге мүмкіндік беретін кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастыруы керек: педагогикалық, техникалық қызмет көрсету және ғылыми-зерттеу. Бұдан бөлек, педагог-психологты даярлау процесін ұйымдастыру кезінде түлектердің кәсібилігін қалыптастыруға ғана емес, олардың сәтті әлеуметтенуі үшін де қажетті жеке қасиеттерін дамытуға да көп көңіл бөлінуі керек. Университеттердің дамып келе жатқан білім беру кеңістігі де келесідей үштұғырлы міндетке қол жеткізуге бағыттталып отыруы керек: кәсіпқой маманды, жеке тұлғаны және қоғамның лайықты мүшесін тәрбиелеу міндеттері.

Сонымен қатар, кәсіби қалыптасу және даму мәселелерін зерттеген көптеген зерттеушілер бұл процесстегі іргелі компонент ретінде маманның «жеке құрамдас» бөлігін атап жатады, өйткені жалпы адамның (және әсіресе психологтың) кәсіби қызметті тиімді жүзеге асыру қабілеті жеке қасиеттердің белгілі бір жиынтығына байланысты. Ұйымдастырушылық, жауапкершілік, тәртіп, еңбекқорлық сияқты қасиеттер жеткілікті жоғары деңгейде дамыған маман кез-келген кәсіби операцияны жоғары деңгейде орындай алады. Осыған байланысты Е.Н. Богданов пен В.Г. Зазыкиннің кәсіби дамудың нәтижесі болып табылатын кәсіби маманның анықтамасын атап кету қажет. «Кәсіби маманға» авторлар «жеке тұлға мен іс-әрекеттің жоғары кәсібилігі бар кәсіби қызмет» анықтамасын жатқызады [2, 38 б.]. Кәсіби маманның бұл анықтамасы педагогикалық және психологиялық құзыреттіліктің негізгі компоненттерінің басымдылығы тұрғысынан өте маңызды.

Дегенмен, қазіргі заманда қандай да бір кәсіби операцияның дұрыс орындалуы барлық-дерлік кәсіби даму деңгейінің негізгі өлшемі болып табылмайды. Өйткені бұл деңгейдің неғұрлым маңызды көрсеткіштеріне мыналар да жатқызылады – адамның кез-келген ортаға бейімделу дәрежесі, атап айтқанда оның жеке әлеуеті, белгілі бір кәсіби қызметтегі жағдайлық мәселелерді шешуге көрсете алатын психологиялық критерийлері. Бірақ қазіргі заманғы жоғары білім беру жүйесінің стратегиялық бағыты университетте қалыптасқан құзыреттердің барлық көлемін кәсіби және жеке тұрғыдан өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жүзеге асыруға бағыттау үшін жеткілікті деңгейде негізгі жеке қасиеттері бар түлекті дайындауға толықтай бағытталмаған. Сол үшін педагог-психологтардың кәсіби құзыреттіліктерін дамыту мақсатында өзін-өзі танудың, тиімді білім алудың сәттілігі келесідей объективті көрсеткіштермен де белгіленуі керек: жүзеге асыратын кәсіби қызметтің қоғам үшін маңыздылығы; кәсіби қызметке, еңбек нәтижелеріне жеке қанағаттану сезімі; сондай-ақ адамгершілік критерийлерінің тиімді арақатынасы [3, 74 б.].

Болашақ педагог-психологтардың кәсіби қалыптасу мәселесін зерттейтін отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерінде кәсіби дайындық пен адамның кәсіби дамуының арақатынасына да көп көңіл бөлінеді. Педагог-психологтардың кәсіби қалыптасу процестері бейімделу және оқшаулау сияқты әлеуметтену тетіктерінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, өйткені кәсіби тұрғыдан іске асыру жаңа әлеуметтік рөлді игеруді және нәтижесінде тиісті функцияларды тиімді орындау үшін қажетті қабілеттерді қалыптастыруды қамтиды. Адамның белгілі бір кәсіпте қалыптасуы мен іске асырылуы қоғамның ересек мүшесінің өміріндегі маңызды кезең болып табылады, адамның қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін және белгілі бір кәсіби қызметті жүзеге асыру үшін ғана емес, сонымен бірге адамның жеке даму бағытын анықтайтын қасиеттерді қалыптастыру мен дамыту үшін қажет факторларды анықтайды. Демек, қазіргі қоғамда педагог-психолог мамандардың кәсіби құзыреттілігі әсіресе маңызды. Сондықтан педагог-психологтардың көпвекторлы өзін-өзі дамыту және тану процестерін анықтап, кәсіби қызығушылықтарын дамытып отыру қажет.

Бір жағынан, адамның белгілі бір кәсіпке жатуы оның әлеуметтік қалыптасуының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады: ол өзін-өзі жүзеге асыруға айтарлықтай ықпал етеді және адамның бір жағынан әлеуметтенудің қаншалықты сәтті немесе сәтсіз өткенін

көрсетеді, ал екінші жағынан өмір сүру үшін қаражат көзі болып табылады. Сондықтан болашақ педагог-психолог белгілі бір жас кезеңінде қоғам үшін ерекше маңызы бар жаңа әлеуметтік рөлді – мамандықты тиімді игеруі керек. Себебі кәсіби дамуды кәсіби маман өндіретіні белгілі. Арнайы зерттеулерде кәсібилікті әр түрлі жағдайларда күрделі кәсіби қызметті жүйелі түрде дәл және сапалы орындау қабілеті мен дайындығы деп түсіну керек. Зерттеушілер атап өткендей, педагогтардың кәсіпқойлығының маңызды критерийі оның өндірістік қызметінің жоғары нәтижелері емес, оның кәсіби мотивациясының ерекшелігі, еңбек қызметіне, еңбек нәтижелеріне құндылық қатынасы жүйесі болып табылады [4, 54 б.].

Психологиялық зерттеулердегі болашақ педагог тұлғаның кәсіби дамуы екі процестің интеграциясы ретінде түсініледі: кәсіби өзін-өзі анықтаудың басынан бастап белсенді кәсіби іс-әрекеттің аяқталуына дейінгі қызметті қамтитын барлық еңбек қызметі мен кәсібилігі кезіндегі жеке тұлға қалыптастыру [5, 154 б.]. Педагог-психологтың кәсіби қызметі оның табиғатының бірегейлігін анықтайтын бірқатар ерекшеліктермен және «адам – адам» байланысы арқылы кәсіптер жүйесіндегі ерекшеліктермен сипатталады. Осыған байланысты болашақ педагог-психологтың кәсіби қалыптасуы мен дамуы жүретін университеттің білім беру кеңістігінің барлық компоненттері өте маңызды. Бір қызығы, кез-келген кәсіпте, бірақ әсіресе психологиялық-педагогикалық салада кәсіби даму жеке дамумен байланысты, ал зерттеу процесінің сәттілігі бірқатар психологиялық-педагогикалық жағдайларға байланысты. Сондықтан жоғары оқу орнында білім алу процесінде білім алушы өзінің кәсіби және жеке құзыреттілігін анықтайтын кәсіби маңызды қасиеттерді қалыптастыруы керек.

Болашақ педагог-психологтың табысты қалыптасуы үшін ЖОО-да дамытушы білім беру кеңістігін құру қажет. Оқу процесін ұйымдастырудың өзі психологиялық-педагогикалық білімге, дағдыларға деген қызығушылықтың дамуына, сондай-ақ мұның бәрін практикалық іс-әрекетте қолдануға деген ұмтылыстың пайда болуына ықпал етуі өте маңызды. Жоғары оқу орны жағдайында психологиялық-педагогикалық сауаттылықты да қалыптастыру қажет.

ЖОО-ның білім беру ортасы шығармашылық болуы, білім алушыларды барынша тиімді дараландыруға ықпал етуі тиіс. Білім беру процесінде оқытудың белсенді әдістері, заманауи білім беру технологиялары қолданылуы керек, олар оңтайлы жеке және кәсіби дамуға ықпал етуі керек және білім беру қатынастарына қатысушылардың денсаулығын, психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз етуі қажет [6].

Болашақ педагог-психологтарға білім беру қатынастары субъект-субъектілік сипатқа ие болуы тиіс: білім алушы белсенді оқу қызметін жүзеге асыруы, өздігінен білім алуға, өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі жүзеге асыруға және өзін-өзі танытуға ұмтылуы тиіс.

Демек, болашақ педагог-психологтың кәсіби қалыптасуы мен дамуының жетістігі университеттің білім беру кеңістігін жобалаудағы бірқатар психологиялық-педагогикалық жағдайларға байланысты, сондықтан бұл процеске өте мұқият болу керек.

Қазіргі заманғы білім беру парадигмасының өзгеруі және іс-әрекетке негізделген тәсілге негізделген білім беру мекемелерінде мемлекеттік білім беру стандарттарын енгізу оқу процесін жүзеге асыратын және бірқатар психологиялық-педагогикалық мәселелерді шешетін болашақ мұғалімдердің психологиялық құзыреттілігін қалыптастыру қажеттілігін түсінуге әкелді: оқу іс-әрекетінің психологиялық ерекшеліктерін, оқу іс-әрекеті мен педагогикалық қарым-қатынас субъектілері ретінде білім алушы мен білім алушының психологиялық сипаттамаларын білу, оқытудың психологиялық механизмдері мен заңдылықтары; білім беру процесіне қатысушылардың оқу-танымдық міндеттерді шешуге бағытталған оқу ынтымақтастығындағы өзара әрекеті [7]. Бұл тұрғыда Л.С. Выготскийдің сөздері өзекті: «тәрбие процесі психологиялық процесс болғандықтан, психологияның жалпы негіздерін білу – бұл істің ғылыми тұжырымына көмектеседі» [8]. Осыған байланысты қазіргі заманғы мұғалімнің кәсіби қызметінің сәттілігі көбінесе оның психологиялық құзіреттілігімен анықталады, ал оның қалыптасуының маңызды кезеңі университеттегі, яғни ЖОО кезеңі болып табылады. Осы орайда А.А. Бодалев, А.Д. Алферов, А.К. Маркова, Н.В. Кузьмина, Г.И.

Метельский, Л.А. Колмогорова және басқалар зерттеген «психологиялық құзыреттілік» ұғымының мәнін түсінуге әртүрлі көзқарастар бар. А.Д. Алферов психологиялық құзыреттілік бойынша білім алушының кәсіби дайындығының құрамдас бөлігін түсінеді. Н.В. Кузьмина, Г.И. Метельский – педагогке кәсіби өзін-өзі танудың жоғары деңгейін, психикалық жағдайын басқара білуді, жалпы психологиялық дайындықты қамтамасыз ететін білім, білік, дағды жүйесін жатқызады. Л.А. Колмогорова бұны жалпы және кәсіби мәдениеттің құрамдас бөлігі ретінде қарастырады [9]. Жалпы айтқанда, болашақ педагог-психологтың психологиялық құзыреттілігі – психологиялық білімнің, психологиялық ойлаудың, практикалық дағдылардың және тұлғааралық өзара әрекеттесу дағдыларының болуын қамтитын кәсіби қызметтің сәттілігін анықтайтын психиканың ерекше білімі.

Бұдан бөлек, болашақ педагог-психологтың психологиялық білімі жеткілікті кең ауқымды мәселелерді қамтуы керек: оқу іс-әрекеті субъектілерінің жас ерекшелігі, психологиялық ерекшеліктері, оқытудың әсерінен психикалық ісіктердің пайда болу шарттары мен факторлары (педагогикалық өзара әрекеттесудегі, қарым-қатынастағы және оқу-педагогикалық іс-әрекеттегі «кедергілер»), оқу мотивациясын дамытудың психологиялық-педагогикалық шарттары, студенттердің субъективті функциялары, өз мақсаттарын, жоспарларын, жобаларын таңдау бойынша ұжымдық таратылған іс-шаралар, дарынды балалар мен денсаулығы бұзылған балалардың психологиялық ерекшеліктері [10]. Демек, педагог-психологтың кәсіби дамуының психологиялық-практикалық дағдылары оқу іс-әрекетін, оқу ынтымақтастығын ұйымдастырудың психологиялық-педагогикалық жағдайларын жасау, білім алушылардың субъектілік функцияларын кеңейту, сондай-ақ оқу-тәрбие процесіне қатысушылардың тиімді өзара іс-қимыл жасау дағдыларын көздейді. Психологиялық құзыреттіліктің осы түсіндірмесіне сүйене отырып, оны «педагогикалық-психологиялық білім» дайындық бағыты бойынша бакалаврларда және одан әрі магистратурада қалыптастыру мәселесі туындайды. Бұл тұрғыда К.Д. Ушинскийдің де пікірі бар: «педагогтердің өздері басқарғысы келетін психикалық құбылыстардың белгілі бір заңдылықтарын зерттеу қажет және оларды қалыптасқан жағдайларға сәйкес қолдану қажеттілігі туралы уақтылы іс әрекет ету керек» [11].

Тәжірибе көрсеткендей, педагогикалық-психологиялық кәсіби құзыреттілікті дамыту үшін теориялық психологиялық дайындықты да, кәсіби оқытудың практикалық әдістерін де қолдану қажет. Осы аспектіде педагогика бакалаврлары мен магистранттары психологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың жетекші міндеті психологиялық білімді, олардың болашақ кәсіби қызметі туралы түсініктерін, коммуникативтік біліктері мен дағдыларын, психологиялық ойлауын кеңейту болып табылады.

Демек, психологиялық-педагогикалық дағдыларды іске асыру міндеттерін жан-жақты шешудің нәтижесіне қол жеткізуге, кәсіби дайындықтың психологиялық және практикалық-бағдарланған сипатын күшейтуге, болашақ педагог-психологтың жеке басын дамытуға мүмкіндік беретін белсенді тәсіл – кәсібилікті әмбебап, жан-жақты дамыту; болашақ маманның өз бетінше және жоғары оқу орны бағдарламасы бойынша тиімді әрі саналы білім алу арқылы дағдыларды эффективті қалыптастыру.

Бұдан бөлек, болашақ педагог-психологтарды практикалық психологиялық-педагогикалық оқытудың маңызды нысандарының бірі – білім беру мекемелеріндегі оқу және өндірістік практика болып табылады. Психологиялық құзыреттілікті қалыптастырудың негізгі критерийі – болашақ мұғалімнің педагогикалық жағдайларды, білім алушы тұлғасының дамуына ықпал ететін міндеттерді шеше білуі, бұл педагогикалық практикадан өту процесінде байқалады. Студенттің педагогикалық практикадан өту процесінде психологиялық-педагогикалық құзыреттілікті арттырудың негізгі жолдары – кәсіби педагогикалық қызметтің талдамалық жұмысы, өзінің жеке стилін, кәсіби ұстанымдары мен ұстанымдарын бағалау және жетілдіру біліктерін қалыптастыру, кәсіби міндеттерді бірлесіп шешу (оқушылар ұжымындағы жанжалды жағдайлар; жекелеген білім алушылардың оқу уәждемесінің төмендігі; оқу ынтымақтастығын ұйымдастырудағы

киындықтар) болып табылады; болашақ мұғалімнің кәсіби жағдайын жетілдіру, психикалық процестерді дамыту (педагогикалық ойлау, педагогикалық рефлексия және басқалар), психологиялық жеңілдету әдістерін дамыту бойынша педагогикалық дағдыларды жетілдіру, кәсіби білімді кеңейту мақсатында оқытудың интерактивті әдістерін, әлеуметтік психологиялық тренинг әдістерін қолдану.

Сонымен қатар, болашақ педагог-психологтардың психологиялық құзыреттілігі білім алушылармен қарым-қатынастың сенімді атмосферасын және диалогтық сипатын құру, қарым-қатынастың вербалды емес құралдарын пайдалану, жанжалды жағдайларды шешу стратегиясын құру, әлеуметтік-перцептивті тетіктерді дамыту (рефлексия, эмпатия, сәйкестендіру, орталықсыздандыру), білім алушылар мен педагогтердің мінез-құлқын түсіну, қандай да бір эмоционалдық жағдайдың туындауының психологиялық тетіктерін түсіндіру кезінде педагогикалық практикадан өту процесінде байқалады. Құзыреттіліктің бұл түрі мұғалімнің рөлдік икемділігін қамтамасыз етеді, ол әртүрлі рөлдерді орындау мүмкіндігінде көрініс табады: консультант, психотерапевт, бақылаушы, жолдас, бақылаушы өзара әрекеттесу жағдайлары. Студенттің педагогикалық практикадан өту кезеңінде олардың өзін-өзі тану әдістерін меңгеру деңгейін, мамандық шеңберіндегі даралықты дамытуды байқауға болады: психологиялық даму, өзін-өзі жетілдіру, өзін-өзі реттеу міндеттерін қою және жүзеге асыру дағдылары. Педагогикалық практикадан өту кезінде іс-әрекеттік тәсілді іске асыру процесінде студенттер мұғалімнің жас ерекшеліктерін психологиялық және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, балаларды оқытудың жеке стратегияларын әзірлеу, білім алушылардың психикалық процестеріне, қасиеттеріне оқу психологиялық-педагогикалық диагностика жүргізу; білім алушылар мен олардың ата-аналарына жеке консультация беру; бір жағынан дарынды, дарынды балаларды, екінші жағынан мүмкіндіктері шектеулі білім алушыларды оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық жағдайларын анықтау; интеллектуалды дарындылықтың конвергентті немесе дивергентті ойлау қабілетіне қарағанда күрделі психологиялық механизмдерге негізделгенін түсінеді, демек, дарынды адамдар мен мүгедектер туралы білім және олармен тиімді қарым-қатынас жасауды дамыту қажет.

Осылайша, болашақ педагог-психологтардың педагогикалық-психологиялық және кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың ерекшелігі қазіргі заманғы мемлекеттік білім беру стандарттарын жүзеге асырумен байланыса отырып, оның негізінде психологиялық дайындықтың жоғары деңгейін, мұғалімнің рефлексивті, аналитикалық, жобалық қызметін талап ететін белсенді процес ретінде қалыптасып отыруы керек.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка. М.: Русский язык, 1989. 921 с.
2. Богданов Е.Н., Заыкин В.Г. Введение в акмеологию. Калуга: КГПУ, 2000. 97 с.
3. Кот Т.В., Лузганов А.П. Актуальные проблемы профессиональной подготовки специалиста-психолога в вузе // Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. 2011. № 3 (95). С. 73-76.
4. Макарова Л.Н., Шаршов И.А. Воспитательное пространство вуза: проблемность определения и построения // Преподаватель высшей школы: традиции, проблемы, перспективы. Тамбов: Издат. дом «Державинский», 2019. С. 55-61.
5. Манаенкова М.П. К проблеме формирования речевой компетенции студентов в условиях высшей школы // Социально-экономические явления и процессы. 2013. № 2. С. 154-156.
6. Манаенкова Марина Петровна, Калякин Евгений Викторович ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ ПЕДАГОГА-ПСИХОЛОГА // Гаудеамус. 2021. №1 (47). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologo-pedagogicheskie-osnovy-professionalnogo-stanovleniya-pedagoga-psihologa> (дата обращения: 23.11.2021).

7. Омельяненко, Л.А. Развитие субъектных функций учащихся в системе развивающего обучения. Л.А. Омельяненко: монография. Оренбург. ИПК ГОУ, 2005. – 196 с.
8. Выготский, Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский, Психология: классические труды. М.: Педагогика–Пресс, – 1999 – 536 с. – ISBN 5–7155–0747–2.
9. Колмогорова, Л.С. Диагностика психологической культуры школьников: практическое пособие для школьных психологов. – Л.С. Колмогорова. – М.: ВЛАДОС–ПРЕСС, 2002 г. – 360 с. – ISBN 5–305–00057–2.
10. Пузикова, В.С. Философские и психолого-педагогические аспекты формирования компетентностей учащихся в профильном обучении: монография / В.С. Пузикова. Л.А. Омельяненко. – БГТИ (филиал) ОГУ, Самара: СИПКРО, 2013. – 263 с. ISBN 978–5–7174–0555–3.
11. Ушинский, К.Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. К.Д. Ушинский. – М.: ФАИР–ПРЕСС, 2004 г. – 239 с. – ISBN 5–8183–0811–1.

ӘОЖ 378

<https://doi.org/10.53355/g2748-8743-2277-i>

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ПАЙДАЛАНУҒА ДАЙЫНДАУ МӘСЕЛЕСІ

Ниязшина А.Ж., 2-курс магистранты, Фейзулдаева С.А., PhD
I. Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Талдықорған қаласы

E-mail: niyazshina73@mail.ru, salta7172@mail.ru

Мақалада оқу үдерісінде болашақ мұғалімнің ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға даярлау мәселесінің теориялық және практикалық негізі қарастырылады. Оқу үдерісінде АКТ-ны жүйелі және мақсатты пайдалану білім беру процесінің сапасын арттырудың тиімді құралы ретінде әрекет етеді.

Тірек сөздер: болашақ мұғалім, ақпараттық-коммуникациялық технология, кәсіби қызмет.

В статье рассматривается теоретическая и практическая основа проблемы подготовки будущего учителя к использованию информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе. Системное и целенаправленное использование ИКТ в учебном процессе выступает эффективным средством повышения качества образовательного процесса.

Ключевые слова: будущий учитель, информационно-коммуникационные технологии, профессиональная деятельность.

The article discusses the theoretical and practical basis of the problem of preparing a future teacher for the use of information and communication technologies in the educational process. Systematic and purposeful use of ICT in the educational process is an effective means of improving the quality of the educational process.

Keywords: future teacher, information and communication technologies, professional activity.

Кіріспе. Соңғы жылдардағы білім беру реформалары еліміздегі білім беру жүйесіндегі айтарлықтай өзгерістерге ықпал етті. Мамандарды, атап айтқанда, мұғалімдерді даярлау олардың негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған. Бұл мәселенің өзектілігі, әсіресе, бүкіл әлемді дүр сілкіндірген пандемия жағдайында еліміздің білім беру жүйесінде ақпараттық коммуникациялық технологиялар мен күрделі